

Knjižnice u sustavu obrazovanja

Boras, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:250855>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Preddiplomski studij informatologije

Ana Boras

Knjižnice u sustavu obrazovanja

Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Sanjica Faletar Tanacković

Sumentor: dr. sc. Darko Lacović, poslijedoktorand

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za informacijske znanosti
Preddiplomski studij informatologije

Ana Boras

Knjižnice u sustavu obrazovanja

Završni rad

Područje društvenih znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti,
knjižničarstvo

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Sanjica Faletar Tanacković

Sumentor: dr. sc. Darko Lacović, poslijedoktorand

Osijek, 2018.

Sažetak

Knjižnice u sustavu obrazovanja odnose se na školske i visokoškolske knjižnice koje podupiru učenike i studente u njihovom obrazovanju. Školske knjižnice trebaju biti dostupne svim učenicima, nastavnicima i ostalim stručnim suradnicima škole. Školski knjižničari zaduženi su za održavanje nastavnih sati u knjižnici, organizaciju radionica, projekata i različitih čitateljskih aktivnosti koje mogu pomoći učenicima da postignu što bolji uspjeh tijekom obrazovanja te da postanu odgovorni, samostalni i samokritični. Izuzetno je važno da školski knjižničari pored ostalih poslova podučavaju učenike informacijskoj pismenosti. U radu su opisani neki primjeri projekata i radionica koji se provode u školskim knjižnicama, a koji utječu na odgojno-obrazovni proces. Visokoškolske knjižnice su samostalne organizacijske jedinice koje se nalaze u sklopu fakulteta, visokih škola ili sveučilišta i pružaju studentima pomoć tijekom preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog obrazovanja. Osim što visokoškolske knjižnice trebaju biti središta koja su bogata različitim informacijskim izvorima, one bi trebale sadržavati kvalitetnu tehnologiju i sudjelovati u provedbi obrazovanja na daljinu. Jedan od najpoznatijih primjera obrazovanja na daljinu u visokoškolskim institucijama je Erasmus tijekom kojega studenti provode neko vrijeme na inozemnoj instituciji kako bi usavršili svoja znanja ili vještine. Na samom kraju rada opisani su rezultati nekoliko odabranih istraživanja koja поближе pokazuju da visokoškolske knjižnice imaju vrlo važnu ulogu u obrazovanju studenata.

Ključne riječi: školske knjižnice, visokoškolske knjižnice, obrazovanje, knjižničari

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Školske knjižnice	2
2.1. Uloga školskih knjižnica u obrazovanju	3
2.2. Školski knjižničari.....	6
3. Visokoškolske knjižnice	9
3.1. Obrazovanje na daljinu.....	10
3.2. Uloga visokoškolskih knjižnica u obrazovanju.....	11
4. Zaključak.....	15
Literatura.....	16

1. Uvod

U ovom radu govori se o važnosti školskih i visokoškolskih knjižnica koje prije svega pružaju podršku u obrazovanju učenika i studenata. Cilj ovog rada je naglasiti njihove zadaće i usluge koje se trebaju organizirati za korisnike. U drugom poglavlju najprije se opisuju školske knjižnice koje nisu samo prostor u kojem se građa posuđuje ili vraća, nego i mjesto u kojem se odvija odgojno-obrazovni proces. Školski knjižničari trebaju pomoći učenicima prilikom učenja, podučiti učenike informacijskoj pismenosti te pritom biti spremni na vlastito cjeloživotno učenje. Školska knjižnica ima višestruku ulogu u obrazovanju. U središtu pozornosti je protok informacija i znanja, ali i različite zadaće knjižnice od kojih se naglasak stavlja na učenje pri čemu učenici trebaju usvojiti općenita znanja, ali i znanja o različitim informacijskim izvorima. Knjižničar u svemu tome mora misliti na budućnost knjižnice i modernizirati je digitalnom opremom potrebnom za rad. U trećem poglavlju govori se o visokoškolskim knjižnicama koje pružaju studentima izvore informacija za njihovo obrazovanje. Svaka knjižnica pa tako i visokoškolska posjeduje određene zadaće od kojih su najvažnije prikupljanje, obrada i davanje građe na korištenje. Visokoškolske knjižnice mogu sudjelovati u programima obrazovanja na daljinu. Bitna uloga visokoškolske knjižnice je da osigura pristup elektroničkim bazama podataka kako bi studenti lakše pristupali određenim člancima, stručnoj literaturi i sl. Na kraju rada ukratko su prikazani rezultati šest različitih istraživanja na temu visokoškolskih knjižnica i obrazovanja studenata na preddiplomskoj i diplomskoj razini.

2. Školske knjižnice

U jednoj od definicija školske knjižnice navodi se da je ona sastavni dio škole i svega onoga što se događa u odgojno-obrazovnom procesu. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje uključuju i odgoj, stoga i knjižnicu treba uključiti u odgojno-obrazovni proces tijekom školovanja.¹ Prema definiciji iz Standarda za školske knjižnice ona je: „organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja kroz djelatnost knjižničnog osoblja nabavlja, obrađuje, čuva i daje na upotrebu građu radi zadovoljavanja obrazovnih, kulturnih, informacijskih i stručnih potreba korisnika i permanentnog obrazovanja.“²

U angloameričkoj kulturi uz termin školska knjižnica sve češće se pojavljuje i termin medijski centar. Knjižnica kao medijski centar treba osigurati učenicima i nastavnicima efikasno služenje informacijama i idejama. Suvremena školska knjižnica predstavlja najbolju okolinu za učenje, a knjižničar koji je informacijski i medijski stručnjak trebao bi biti najbolji pomagač u učenju.³

Školska knjižnica je integralni i neodvojivi dio svake škole. Zadaća školske knjižnice je prikupljati, obrađivati i stavljati u funkciju sve izvore znanja uz pomoć najnovije tehnologije. Ona je informacijsko i obrazovno središte škole, svih odgojno-obrazovnih, kulturnih i stvaralačkih zbivanja, a ujedno treba biti otvorena široj javnosti. Školska knjižnica je mjesto koje pruža osjećaj ugodnosti i partnerskog odnosa među učenicima, nastavnicima i knjižničarima te je prostor u koji učenik dolazi organizirano ili zbog slobodnog vremena. Ona potiče učenikovu samostalnost i podiže njegovo samopouzdanje te je otvorena za sve promjene zbog svjesnosti o tome da se sve u životu mijenja, bilo to tehnološka dostignuća ili uvjeti života.⁴ Planiranje rada u školskoj knjižnici vodi se prema pojedinim odrednicama. U društvu se kaže da je dobar plan pola napravljenog posla i zbog toga se u školskoj knjižnici trebaju postaviti ciljevi programa, vrijednosti informacija, voditeljstva, suradnje i tehnologije.

¹ Usp. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama, 2004. Str. 11-13.

² Standard za školske knjižnice. // Narodne novine 34 (2000). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (2018-08-01)

³ Usp. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj., str. 15.

⁴ Usp. Isto, str. 17-18.

Kvaliteta obrazovanja promiče se kroz kvalitetu programa koji nudi ustanova i knjižnica unutar nje.⁵

Knjižnica je idealno mjesto za cjeloživotno učenje. Ona je zapravo posrednik, prenositelj i poučavatelj u tom cijelom procesu zbog toga što može pružiti više različitih oblika obrazovanja u odnosu na nastavni proces te je u njoj moguće olakšati učenje prema sposobnostima učenika. Osim toga, školska knjižnica prilagođava materijale prema svakom pojedincu, a sam knjižničar otvara sve putove kojima raspolaže da bi učenike obogatio znanjem.⁶

Jedan od osnovnih ciljeva školske knjižnice je svakidašnje korištenje informacijske tehnologije i sudjelovanje u širenju informacijske pismenosti među učenicima i nastavnicima. Suvremeni sustav knjižnica sastoji se od komunikacijske, računalne, informacijske i ljudske mreže. Takav sustav pruža podatke o dostupnoj građi svim korisnicima kao i pristup svim relevantnim informacijama. Školska je knjižnica bitan čimbenik za osuvremenjivanje odgojno-obrazovnog procesa. Knjižnica se uz nastavnike treba brinuti da svaki od učenika uspije na najbolji mogući način i treba poticati upijanje novog znanja i novih umijeća. Krajnji cilj djelovanja jedne školske knjižnice je učenik. On je subjekt društva koji prima i daje informacije i sudjeluje u stvaranju svijeta.⁷

2.1. Uloga školskih knjižnica u obrazovanju

Odgojno-obrazovna uloga školske knjižnice počinje se isticati pred kraj prošlog stoljeća. Samim time počela se naglašavati i odgojno-obrazovna djelatnost školske knjižnice i učenje koje je usmjereno na različite izvore informacija i znanja. Uloga školske knjižnice u obrazovanju je velika i u centru pozornosti. Školska knjižnica mora biti pristupačna svim učenicima, nastavnicima i ostalim djelatnicima škole, osposobljavati učenike za samostalan rad, treba buditi interes i radoznalost, stvarati uvjete za učenje, stvarati navike i vještine služenja svim izvorima informacija i znanja, proizvoditi vlastite izvore informacija, omogućiti stručno, cjeloživotno obrazovanje nastavnika i stručnih suradnika, osiguravati

⁵ Usp. Šerić, Nada. Obrazovanje bez granica-suvremena uloga školske knjižnice. // Život i škola 14, 2 (2005), str. 154. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/39640> (2018-08-01)

⁶ Usp. Kovačević, Dinka; Lovrinčević, Jasmina. Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012. Str. 36

⁷ Usp. Zovko, Mira. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik 36, 1 (2009), str. 45. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/87280> (2018-08-01)

slobodan pristup znanju itd. Školska knjižnica na dva načina ostvaruje odgojno-obrazovnu zadaću: izravno (komunikacija između korisnika i knjižničara) i neizravno (u suradnji s nastavnicima u pripremi nastavnih sadržaja). Školska knjižnica ima značajnu ulogu prilikom prilagođavanja sadržaja osobinama učenika. Nadalje, učenici u školskoj knjižnici pokušavaju naučiti kako pronaći ono što im treba onda kada im treba i gdje to pronaći, tj. učenici uče kako upotrijebiti izvore informacija i znanja koje će im trebati u budućem životu. Školska knjižnica je oduvijek sudjelovala u obrazovnom procesu. Knjižnica nikad nije služila samo za posudbu građe iz književnosti ili lektire. To joj je možda bila osnovna funkcija, ali danas se puno više stavlja naglasak i na sve ostale njezine funkcije, ciljeve i zadaće. Knjižnica u današnje vrijeme može sudjelovati i u izvođenju nastavnog sata zbog raznolikosti građe na različitim medijima. Uloge školske knjižnice su višestruke. Centralno mjesto zauzimaju informacije i njihov protok. Informacije služe za učenje, a učenjem se stvara znanje. Učenje je baza postojanja knjižnice i u svakoj aktivnosti naglasak je na učenju. Postoje različite vrste učenja u knjižnici: učenje za redovnu nastavu, individualno učenje i učenje sadržaja za budućnost (učenici) i stručno usavršavanje (nastavnici). Sve informacije potrebne za taj proces čine knjižnicu u kojoj teče proces neprestanog obrazovanja. Zadatak školske knjižnice je osamostaliti učenike i probuditi stvaralačku stranu u njima i pripremiti ih za samostalnu procjenu svog ili tuđeg rada, ali uz dozu samokritičnosti. Sumirajući sve ovo navedeno dolazi se do zaključka da je knjižnica posrednik u informacijskom lancu koja obavlja obuku, pripremu i provođenje novog učenja.⁸

Osim što se u školskoj knjižnici može pronaći odgovarajuća građa, u njoj se može i učiti. Osnovni oblici učenja u suvremenoj školskoj knjižnici su: individualno učenje, učenje u malim skupinama ili učenje u paru. Uz individualno učenje najčešće se veže pisanje domaće zadaće ili rješavanje zadataka koji nisu riješeni na nastavi, a učenje u paru obično se odnosi na pisanje nekog većeg seminarskog rada. Ukoliko i knjižničar sudjeluje u radu i poučavanju dolazi do razvijanja informacijske pismenosti. Informacijska pismenost zapravo označava prepoznavanje potrebe za informacijom prilikom rješavanja problema ili razvijanja ideja, tj. sposobnost korištenja različitih izvora informacija. Da bi učenici savladali pojam informacijske pismenosti i njegovu zadaću moraju se upoznati s načinima i oblicima rada školske knjižnice, trebaju se naučiti služiti referentnom zbirkom i sl.⁹

⁸ Usp. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj., str. 52-59.

⁹ Usp. Isto, str. 95.

Osim učenja u školskoj se knjižnici može izvoditi i nastava koja se treba unaprijed analizirati i isplanirati. Osim nastave, izvoditi se mogu i raznorazne radionice. Radionice su vođene, skupne aktivnosti u kojima učenici rade na sebi i vježbaju određene vještine. Naglasak je na igri u kojoj obično uživaju učenici nižeg uzrasta. Kroz igru učenike se prilagođava na suradnju, planiranje, razmišljanje, improviziranje i sl. Na samom početku potrebno je osmisliti radionicu, a kada se učenici okupe, upoznati ih s njihovom skupinom i sadržajem same radionice. Kada radionica završi nastavlja se ugodno druženje uz opuštenu atmosferu.¹⁰

Veliki broj knjižnica sudjeluje u održavanju projekata i radionica za učenike. Primjerice u školskoj knjižnici Osnovne škole „Monte Zaro“ u Puli uz pomoć školskog knjižničara održani su razni projekti, a jedan od njih je Mjesec hrvatske knjige u školskoj knjižnici. U sklopu tog projekta izvodile su se razne radionice poticanja čitanja u nižim razredima, natjecanja u čitanju naglas, online Nacionalni kviz za poticanje čitanja, lutkarska predstava i sl. Prošle godine škola je predstavila „Čitaj (o) psu – R.E.A.D.“ projekt koji je dio terapijskog programa (intervencija potpomognuta životinjama) koji uključuju certificirane kućne ljubimce. Naglasak je na tome da kad dijete čita psu, postane puno opuštenije, ne osjeća pritisak, nervozu ili nelagodu i usredotočuje se na tekst, čitanje pri čemu zaboravlja na smetnje prilikom čitanja i dobiva više samopouzdanja.¹¹ U knjižnici Osnovne škole Pećine u Rijeci provodi se odgojno-obrazovni rad uz pomoć školskog knjižničara koji učenike upućuje na knjige kao stalni izvor znanja, upoznaje ih s različitim izvorima informacija i uči ih koristiti usluge školske knjižnice. Također, učenike se upoznaje s pojmom cjeloživotnog učenja i formira se pozitivan stav prema knjizi i knjižnici. Osim toga u ovoj knjižnici provode se različite nastavne aktivnosti kao npr. „Pričam ti priču“, „Slikopriča“, „Čitamo enciklopedije“, obilježavaju se važni datumi i obljetnice, posjeduju klub čitatelja itd. Učenici su u školskoj knjižnici obilježili Svjetski dan voda. Na samom početku pogledali su prezentaciju o vodama i važnosti vode te su se natjecali u kvizu znanja posvećenom vodama. Sudjelovali su i u aktivnostima u kojima su čitali i interpretirali pjesme poznatih hrvatskih autora koje su temom vezane uz vodu. Prilikom obilježavanja Svjetskog dana pisanja pisama u školskoj knjižnici učenici su naučili kako napisati pismo, a kao zadaću su morali napisati pismo majci.¹² U Osnovnoj školi „Meje“ u Splitu proveden je projekt pod nazivom „Čitamo mi u obitelji svi“. Cilj ovog projekta bio je poticanje čitanja u obitelji i razvoj tehnike čitanja

¹⁰ Usp. Isto, str. 106.

¹¹ Usp. Osnovna škola "Monte Zaro" Pula. URL: <http://os-mzaro-pu.skole.hr/skola/knjiznica> (2018-08-14)

¹² Usp. Osnovna škola Pećine Rijeka. URL: <http://os-pecine-ri.skole.hr/skola/knjiznica> (2018-08-14)

na način da se roditeljima pokaže važnost čitanja pred djecom i s djecom. Projekt je zamišljen tako da se knjižnični ruksak napuni sa sedam novih i zanimljivih knjiga i putuje među učenicima. Svakog petka jedan bi učenik nosio ruksak kući i idućih pet dana bi cijela obitelj sudjelovala u zajedničkom čitanju barem petnaest minuta dnevno. Kada bi učenik vratio ruksak u školu, prepričao bi što je sve zanimljivo doživio.¹³ Prilikom održavanja Svjetskog dana smijeha u Petoj osnovnoj školi Bjelovar održana je radionica u knjižnici koju su posvetili smijehu. Pričali su se vicevi, čitale šaljive pjesme i igrale razne igre. Na kraju su učenici crtali karikature jedni drugih što im je bilo najzanimljivije.¹⁴

2.2. Školski knjižničari

Školski knjižničari su profesionalci, informacijski stručnjaci i stručnjaci za knjižnične medije. Osobe koje nisu upoznate s ovom profesijom, smatraju da su knjižničari osobe srednjih godina s naočalama koje sjede za pultom i obavljaju proces posudbe knjiga. No zadaća knjižničara puno je zahtjevnija. Na profesiju školskog knjižničara utječe vanjska i unutarnja okolina. Od vanjskih faktora najvažniji su financijski uvjeti i tehnologija, a od unutarnjih faktora poslovna strategija i timski rad. Knjižničari sudjeluju u oblikovanju knjižnične zbirke, a da bi to mogli uspješno obaviti bitan je financijski sustav i položaj same knjižnice unutar škole. Temeljne vrijednosti poslovanja knjižnice i knjižničara su napredovanje i promoviranje knjižnice. Knjižničari svoje poslanje ostvaruju koristeći multimedijske mogućnosti školske knjižnice koja je komunikacijsko središte škole. Oni pridonose učeničkoj samostalnosti i poučavaju ih kako koristiti pojedine informacijske izvore, pomažu im pri odabiru knjiga koje ih zanimaju i svakom učeniku pristupaju individualno ili u malim skupinama. Nadalje, rasterećuju učenike školskih obveza timskim radom s nastavnicima, organiziraju školske projekte, tematske izložbe i sl. Školski knjižničari mogu biti zaduženi za osnivanje čitateljskog kluba, skupine mladih knjižničara i ostalih grupa kao npr. dramske, likovne, filmske itd.¹⁵

Školskog knjižničara može se okarakterizirati kao nastavnika, suradnika i profesionalca. Kao nastavnik on mora stvarati pozitivno i pristupačno ozračje za učenje, naučiti učenika kako pronaći ono što mu treba, naučiti učenike kako otkriti vlastite razvojne

¹³ Usp. Osnovna škola „Meje“ Split. URL: <http://os-meje-st.skole.hr/knjiznica/projekti> (2018-08-14)

¹⁴ Usp. Peta osnovna škola Bjelovar. URL: http://os-peta-bj.skole.hr/skolska_knjiznica/aktivnosti (2018-08-14)

¹⁵ Usp. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj., str. 18.

moćnosti. Također, treba naučiti učenike da je školska knjižnica riznica i da je ona mjesto gdje mogu pronaći odgovore na sva svoja pitanja. Za roditelje je vrlo važno da knjižnicu doživljavaju kao mjesto čitateljske aktivnosti učenika u kojem se razvijaju trajne navike čuvanja knjižnične građe. Školski knjižničari mogu biti i članovi stručnog tima škole. Kao takvi, oni moraju biti ravnopravni i jednako prihvaćeni članovi profesionalnog osoblja, stvarati najbolje moguće uvjete za učenje, surađivati s ravnateljem, biti ljubazni, komunikativni, pristupačni itd. Profesionalno djelovanje školskih knjižničara najviše se izražava u odnosu knjižničara i učenika. Knjižničar je osoba koja nastoji pomoći učenicima da se osjećaju dobro u školi i da budu spremni za budućnost koja ih očekuje. Svaki knjižničar treba usavršavati svoje profesionalne osobine i kvalitetno obavljati poslove nabave, klasificiranja, signiranja, katalogiziranja, upisivanja građe u inventarnu knjigu i sl. Knjižničari svojim radom doprinose zadaćama i ciljevima škole stvarajući okruženje koje podupire cjeloživotno učenje. Vrlo je važno da svaki knjižničar zna isplanirati i provoditi financijski plan školske knjižnice.¹⁶

Smjernice za rad školskog knjižničara sadrže upute koje se trebaju primijeniti u praksi. Slijedeći te smjernice, knjižničar mora održavati komunikaciju na materinskom jeziku, dobro poznavati informacijsku tehnologiju i razvijati svoje digitalne kompetencije. Nadalje, treba učiti kako učiti i učinkovito organizirati vlastito vrijeme te se znati stvaralački izražavati. Što se tiče odgojno-obrazovnog rada knjižničara, D. Kovačević i J. Lovrinčević navode da u radu s učenicima školski knjižničar mora biti voditelj školske knjižnice, poznavati školu u kojoj radi, ali i njezinu populaciju, potrebe i sadržaj kurikulumu. Knjižničar koji je upoznat s kurikulumom kompetentan je izabrati i predložiti kvalitetne suvremene izvore. On treba prepoznati potrebe učenika i sukladno tome planirati metode i oblike kojima se ostvaruju sadržaji informacijskog obrazovanja. Također, knjižničar mora imati određeno iskustvo i praktično znanje, ali i pedagoške kompetencije te poznavati stilove učenja učenika kako bi ih mogao motivirati i poticati na daljnji razvoj. Knjižničar treba biti i podrška učenicima u njihovim čitalačkim i istraživačkim izazovima, ohrabrivati i ukazivati na sigurno korištenje mrežnih izvora informacija te poučavati učenike o alatima za pretraživanje. Isto tako, knjižničar treba pokazivati svoje stručne kompetencije i biti menadžer koji obogaćuje knjižnične zbirke i opremu sa svrhom razvoja kvalitetnih i provjerenih izvora, odnosno resursa knjižnice u tiskanom, audiovizualnom i digitalnom obliku. Velika uloga knjižničara je u tome što je on član dviju profesija, knjižničarske i odgojno-obrazovne te je uz sve svoje

¹⁶ Usp. Isto, str. 151.

zadace, zaduzen i za realizaciju godišnjeg plana i programa rada školske knjižnice kroz knjižnični kurikulum.¹⁷

Partnerski odnos knjižničara s učiteljima i učenicima olakšava učenje i shvaćanje samog gradiva. Takvim odnosom dolazi do povezivanja predmetnih područja i njihova suodnosa.¹⁸ Knjižničar je voditelj cijelog jednog procesa i funkcioniranje školstva ne bi bilo jednako uspješno bez profesionalnog školskog knjižničara koji je spreman uložiti puno truda u ostvarivanje cilja koji je stavio pred sebe, a to je da bude podrška, kako učenicima, tako i svim zaposlenicima školske ustanove.

¹⁷ Usp. Kovačević, Dinka; Lovrinčević, Jasmina. Nav. dj., str. 107-112.

¹⁸ Usp. Zovko, Mira. Nav. dj., str. 45.

3. Visokoškolske knjižnice

Knjižnice visokoškolskih ustanova mjesto su okupljanja i pronalaska različitih izvora informacija i one su „zajednička služba“ onih koji uče, istražuju ili poučavaju. Tijekom 20. stoljeća visokoškolske knjižnice bile su uglavnom mjesta popunjena policama, a police pretrpane knjigama. U današnje vrijeme prostor knjižnice je transformiran. Dio tiskanih zbirki premješta se u manje prostore, a veći dio prostora oprema se računalima i internetskom mrežom te opremom koja je nužna za učenje i obrazovanje svih korisnika knjižnice. Visokoškolske knjižnice najčešće imaju više odvojenih prostorija i svaka od njih ima svoju svrhu kao npr. prostorija za posudbu, tihi rad, grupni rad i sl. Knjižnice u visokoškolskim ustanovama u svakom trenutku trebaju biti sklone promjenama zbog silne građe koju sadržavaju i koju će tek zaprimiti. Knjižnice nastoje ići u korak sa svijetom i pokušavaju proširiti svoja partnerstva u svijetu i u sve većoj mjeri predlažu i vlastite projekte.¹⁹

Visokoškolska knjižnica je samostalna stručna jedinica koja se nalazi u sastavu fakulteta, visokih učilišta ili sveučilišta i osigurava podršku tijekom obrazovanja studenata na preddiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim studijima. Najvažnije zadaće visokoškolskih knjižnica su: diseminacija, prikupljanje, organiziranje i obrađivanje informacija. Službe i usluge visokoškolskih knjižnica namijenjene su studentima, nastavnicima i stručnim suradnicima, ali i članovima šire zajednice koji se bave određenim znanstvenim ili stručnim radom. Novije obrazovne metode i tehnologije zahtijevaju od studenata snalaženje, ali i razumijevanje korištenja raznovrsnih noviteta u knjižničarstvu. U većim, razvijenim sredinama knjižničari su ključne osobe koje pridonose osiguranju visoke razine informacijske pismenosti osoba koje sudjeluju u visokoškolskom obrazovanju. Sami knjižničari mogu utjecati na osnivanje modernih knjižnica kao središta nastavnih izvora i pomagala. Prilikom poticanja studenata da koriste nove izvore znanja dolazi do unapređivanja procesa učenja. Osim toga poboljšava se odnos između nastavnika i studenta s ciljem podizanja studentovog samopouzdanja. Sam nastavnik je u ovom slučaju 'moderator' u različitim procesima učenja, a u manjoj mjeri predavač. Međutim, da bi knjižnica postala središnja ustanova koja potpomaže obrazovanju, važno je pokazati i samim profesorima kako i knjižničari znaju i umiju pružati različita znanja studentima. Knjižnica u današnje vrijeme nije samo ustanova u kojoj se podiže ili vraća građa, nego ona sudjeluje u procesu

¹⁹ Usp. Stojanovski, Jadranka. Iz naših knjižnica: visokoškolske i znanstvene knjižnice: zašto ih trebamo više nego ikada? // *Kemija u industriji : časopis kemičara i kemijskih inženjera Hrvatske* 62, 11-12 (2013), str. 454. URL: <https://pierre.fkit.hr/hdki/kui/vol62/broj11-12/452.pdf> (2018-08-01)

obrazovanja kao što i sam studij priprema studente za budućnost i unapređuje njihova znanja. Cijeli proces obrazovanja i učenja uključuje i koncept cjeloživotnog učenja, ali i obrazovanja na daljinu prema kojima osobe nastoje učiti uz pomoć različitih oblika učenja.²⁰

3.1. Obrazovanje na daljinu

Obrazovanje na daljinu nije novi pojam u knjižničarstvu. Poznat je još od kraja 60-ih godina i mnogi znanstvenici su se zainteresirali za to područje obrazovanja. Razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije pojam obrazovanja na daljinu dobio je samo još veće i kompletno definirano značenje. Obrazovanje na daljinu ima svoje prednosti i nedostatke. Neke od prednosti su npr. individualan pristup, lakše angažiranje stručnjaka iz određenih područja, odabir mjesta učenja, veća angažiranost učenika i sl., a nedostaci, između ostaloga, mogu biti izostanak osobnog kontakta i problemi vezani uz tehnologiju.²¹ U današnje vrijeme knjižnice unapređuju sustave obrazovanja u dvama područjima: u području usluga i u području stvaranja repozitorija nastavnog gradiva. Kada se govori o uslugama, ne smije se zaboraviti na važnost koju imaju tradicionalne informacijske usluge koje se korisnicima pružaju *in situ* (na licu mjesta) kao što su usluge upućivanja, komuniciranja između knjižničara i korisnika i sl.²²

U Europi je realiziran program učenja na daljinu zbog razvijanja europskog kulturnog identiteta za građanstvo. Ostvarivanje tog programa podrazumijeva mobilnost ljudi u kombinaciji s mobilnošću tehnika komuniciranja, znanja, roba i usluga. Model studentske mobilnosti poznat pod imenom Erasmus predstavlja jedan od najznačajnijih rezultata politike Europske unije. Erasmus je program studentske razmjene koji postoji još od 1980. godine i u ovaj projekt uključena su najbolja sveučilišta. Mobilnost koja je ugrađena u obrazovanje podupire i očekivanja i ciljeve. Studenti na razmjenu mogu otići u trajanju od 3 do 12 mjeseci i u ovaj program mogu se prijaviti studenti bilo koje nacionalnosti koji studiraju na određenom sveučilištu. Student odluku o tome gdje će ići donosi u suradnji s nadležnim

²⁰ Usp. Aparac-Jelušić, Tatjana. Obrazovanje na daljinu i podrška knjižnica. // Edupoint: časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 4, 29 (2004). URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/29/clanci/1.html> (2018-08-01)

²¹ Usp. Aparac-Jelušić, Tatjana; Petr, Kornelija; Vrana, Radovan. Obrazovanje na daljinu : mogući model u području knjižnične i informacijske znanosti Hrvatske. // Edupoint: časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 2, 2 (2002), str. 1. URL: http://edupoint.carnet.hr/casopis/broj-02/clanak-03/moguci_model.pdf (2018-08-01)

²² Usp. Aparac-Jelušić, Tatjana. Nav. dj.

koordinatorima u svojoj visokoškolskoj ustanovi.²³ Studenti koji su uključeni u ovaj program učenja na daljinu jedno vrijeme provode na većoj udaljenosti od matičnog fakulteta kao i nastavnici koji se mogu stručno usavršavati ili održavati nastavu na inozemnoj instituciji. Zbog toga je važno osigurati pristup različitim elektroničkim bazama podataka, na koje trebaju biti preplaćena brojna sveučilišta koja se nalaze u razvijenim zemljama i čija se pretplata odvija uz pomoć njihovih knjižnica.²⁴

3.2. Uloga visokoškolskih knjižnica u obrazovanju

Postoje različita istraživanja u kojima se govori o ulozi visokoškolskih knjižnica i njihovom utjecaju na obrazovanje i djelovanje knjižnica u akademskom okruženju. Za potrebe ovoga rada donose se rezultati nekoliko istraživanja.

U istraživanju koje su proveli G. D. Kuh i R. M. Gonve ispitivali su se stavovi studenata na preddiplomskim studijima prema visokoškolskim knjižnicama. Istraživanje je trajalo od 1984. do 2002. godine, a provedeno je na Sveučilištu Indiana u Bloomingtonu. U samo istraživanje bilo je uključeno preko 300 000 studenata. Rezultati su bili mnogobrojni i opsežni te su utvrdili da se sama svrha knjižnica promijenila tijekom godina, a uzrok tome je pojava i razvitak informacijske i komunikacijske tehnologije. Jedan od temeljnih zaključaka je taj da su studenti sami ukazivali na potrebu održavanja konzultacija sa samim knjižničarima, ali i da bi ti isti knjižničari trebali biti dostupniji studentima prilikom studiranja. Isto tako, rezultati su pokazali da su studenti koji su više koristili ponuđene knjižnične usluge bili uspješniji u izvršavanju svojih obaveza te su bili puno predaniji radu. Što se tiče informacijsko-komunikacijskih vještina, one su bile naglašene kod onih studenata koji su imali višu razinu akademske pismenosti, ali sama knjižnica nije direktno utjecala na razvoj informacijske pismenosti među studentima.²⁵

Istraživanje koje su provele G. Gašo, S. Faletar Tanacković i M. Mičunović obuhvatilo je studente diplomskih studija na Filozofskom fakultetu u Osijeku. U središtu istraživanja bila je uloga visokoškolske knjižnice u obrazovanju studenata na diplomskoj

²³ Usp. Erasmus Programme. URL: http://www.erasmusprogramme.com/the_erasmus.php (2018-08-14)

²⁴ Usp. Aparac-Jelušić, Tatjana; Petr, Kornelija; Vrana, Radovan. Nav. dj., str. 3.

²⁵ Usp. Kuh, D. George; Gonyea, M. Robert. The role of the academic library in promoting student engagement in learning. // *College & Research Libraries* 64, 4 (2003), str. 256. URL: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15605/17051> (2018-08-01)

razini. Knjižnica Filozofskog fakulteta nalazi se na prvom katu zgrade. Otvorena je svakim radnim danom, a zaposleno je 5 stručno osposobljenih osoba. Samo istraživanje provedeno je anonimno te se njime željelo saznati koliko studenti često koriste samu knjižnicu, ali i njezine raznovrsne usluge te koji čimbenici utječu na korištenje knjižnice i sl. U istraživanju je sudjelovao 331 ispitanik. Velik broj ispitanika odgovorio je da knjižnicu koristi nekoliko puta mjesečno (43,6%), a nešto manji broj odgovorio je da ju koristi nekoliko puta tjedno (31,3%), a vrlo mali broj je odgovorio kako ju uopće ne koristi (2,5%). Nadalje, ovo istraživanje pokazalo je da studenti više vole i koriste tiskanu građu za razliku od digitalne, ali su pozitivno i bolje ocijenili elektroničke knjižnične izvore od onih tradicionalnih. Jedan od zaključaka koji je iznesen prilikom analiziranja rezultata je taj da bi sama knjižnica trebala imati ulogu tzv. „trećeg prostora“. Ovaj pojam označava knjižnicu kao udobno mjesto i prostor koji je sličan dnevnom boravku u kojem se studenti mogu odmarati između predavanja i pod pauzama, mogu se družiti s kolegama ili provoditi vrijeme uz obrok. Na samom kraju, autorice su zaključile da knjižnica ima ogromnu ulogu u obrazovanju ispitanika i da im sama knjižnica pruža udobnost te da vole provoditi vrijeme u njoj, ne samo zbog učenja, nego i zbog druženja i kraćenja vremena do sljedećeg predavanja.²⁶

U studiji slučaja A. Khan, R. Bahtti, G. Khan i M. Ismail na Sveučilištu Peshawar u Pakistanu istraživali su ulogu visokoškolskih knjižnica i zadovoljstvo korisnika knjižnicom na preddiplomskom i diplomskom studiju. Sveučilište Peshawaru u Pakistanu jedno je od najstarijih sveučilišta. Na njemu studira oko 14 000 studenata. Središnja knjižnica najbogatija je građom, a ujedno je i najveća na tim prostorima. Obuhvaća i velik broj zaposlenih, od profesionalnog do poluprofesionalnog osoblja. Ovo istraživanje pokazalo je da knjižnica služi kao izvor informacija za brojna istraživanja zbog velikog broja građe i njezine raznolikosti. Što se tiče studenata, oni smatraju da je u knjižnici potrebno više opreme za korištenje digitalizirane građe, iako je ona manje zastupljena nego tradicionalna zbog toga što je knjižnica još u samom procesu digitalizacije. Isto tako, u ovoj studiji slučaja također se navodi važnost knjižnice kao „trećeg prostora“ u kojem studenti mogu provoditi svoje slobodno vrijeme te se naglašava važnost i udobnost interijera knjižnice.²⁷

²⁶ Usp. Gašo, Gordana; Faletar Tanacković, Sanjica; Mičunović, Milijana. Uloga suvremenih visokoškolskih knjižnica: istraživanje o stavovima i iskustvima diplomskih studenata u društvenim i humanističkim znanostima. // *Libellarium* : časopis za istraživanje pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova 8, 2 (2015), str. 81-108. URL: <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/download/235/350> (2018-08-01)

²⁷ Usp. Khan, A. et al. The role of academic libraries in facilitating undergraduate and postgraduate studies: a case study of the University of Peshawar, Pakistan. // *Chinese Librarianship: an International Electronic Journal*, 38 (2014), str. 37. URL: <http://white-clouds.com/iclc/cliej/cl38KBKI.pdf> (2018-08-01)

Istraživanje koje je proveo knjižničar iz San Francisca B. G. Lindauer bavilo se mjerenjem utjecaja visokoškolskih knjižnica, njezinih izvora i usluga na kvalitetu života studenata i znanstveno-nastavnog osoblja. Osim toga, rad se bavi različitim karakteristikama uspješnog knjižničnog poslovanja, nudi zaključke i komentare koji knjižničarima služe kao pomoć prilikom njihova djelovanja i ukazuje na ključne utjecaje i njihove pokazatelje koje visokoškolske knjižnice mogu koristiti prilikom mjerenja vlastitih učinaka. On navodi kako je jedan od najmoćnijih izvora koji utječe na studente preddiplomskog studija skupina vršnjaka koja ima dalekosežne učinke u gotovo svim područjima njihova razvoja i učenja.²⁸

D. Dickenson istraživao je kvantitativnom metodom na koji način knjižnice na Sveučilištu u Coloradu utječu na rad fakultetskog osoblja i kako pomažu studentima preddiplomskih studija u postizanju boljih rezultata. U istraživanju je sudjelovalo devet institucija. Na upitnik je odgovorilo 3 222 studenta preddiplomskog studija i 395 članova fakultetskog osoblja. Online anketni upitnik sastojao se od tri skupine pitanja: informacije o korisnicima, učinci knjižnice i korištenje knjižnice. Prosječna srednja dob ispitanika bila je 21 godina. Studenti su se izjasnili kako smatraju da je knjižnica mjesto za tihi rad i učenje te da je dostupnost računala i drugih elektroničkih resursa vrlo bitna za kvalitetan rad visokoškolske knjižnice. Studentima je bilo postavljeno pitanje na koji način saznaju za knjižnične usluge koje se pružaju u njihovoj knjižnici. Tri četvrtine (72%) ispitanika odgovorilo je da o knjižničnim izvorima i uslugama saznaju iz osobnog iskustva ili od starijih kolega, dok je gotovo polovica (46%) ispitanika odgovorila da su na početku studiranja primili upute o knjižničnim izvorima i uslugama. Također, ispitanici su naveli kako web stranicu knjižnice koriste kako bi pristupili katalogu knjižnice (79%) ili kako bi pretraživali baze podataka (67%), dok nekolicina njih (48%) koristi web stranicu da sazna informacije o lokaciji ili radnom vremenu knjižnice. Fakultetsko osoblje izjasnilo se kako im knjižničari najviše pomažu prilikom pretraživanja i pristupa različitim bazama podataka te pri izradi bibliografija. Na kraju ovog istraživanja zaključno se prikazuje usporedna analiza rezultata fakultetskog osoblja i studenata. Fakultetsko osoblje više koristi knjižnicu i njezine izvore (71%), nego studenti (47%). Nadalje, ovo istraživanje pokazalo je kako se većina studenata (89%) složila s tvrdnjom da određenu literaturu pronalazi u knjižnici svog fakulteta, a postotak fakultetskog osoblja koji se složio s tom tvrdnjom bio je nešto niži (66%). Sličnost dobivenih rezultata fakultetskog osoblja i studenata ukazuje na to da se u visokoškolskim

²⁸ Usp. Lindauer, Bonnie Gratch. Defining and measuring the library impact on campuswide outcomes. // *College & Research Libraries* 59, 6 (1998), str. 546. URL: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15249/16695> (2018-08-14)

knjižnicama prema svima pristupa jednako i ulaže se jednaki napor ukoliko je nekome potrebna pomoć.²⁹

H. Nagata, A. Toda i P. Kytömäki proveli su istraživanje u japanskim i finskim sveučilištima uz pomoć ankete od 2004. do 2006. godine, a dobiveni rezultati doprinijeli su shvaćanjima o ishodima učenja. U istraživanju su sudjelovale tri grupe studenata. Glavni cilj bio je razumjeti kako i na koji način studenti koriste visokoškolske knjižnice i koji su rezultati ishoda učenja uz pomoć visokoškolskih knjižnica. Prilikom istraživanja otkriveni su različiti tipovi korištenja studentske knjižnice. Pojedini su mislili kako je knjižnica neophodna za njihovo obrazovanje, a drugi su ju koristili kao mjesto gdje se mogu odmoriti i razgovarati s prijateljima. Što se tiče knjižnične građe, neki od njih su se izjasnili kako ju koriste samo za zadaće koje imaju u sklopu studija, drugi je koriste zbog vlastitog zadovoljstva, a neki od njih koristili su knjižnicu samo kako bi se mogli služiti računalom. U ovom istraživanju dolazi se do pozitivnog zaključka za knjižnice, ali autori ovog istraživanja svjesni su da se radi o subjektivnom razmišljanju studenata te se nadaju da će u budućnosti provesti istraživanje na istu temu koje će biti objektivnije.³⁰

²⁹ Usp. Dickenson, Don. How academic libraries help faculty teach and students learn: the 2005 Colorado academic library impact study. Denver: Library Research Service, 2006. Str. 71. URL: https://www.lrs.org/documents/academic/ALIS_final.pdf (2018-08-14)

³⁰ Usp. Nagata, Haruki; Toda, Akira; Kytömäki, Päivi. Students' patterns of library use and their learning outcomes. Japan: Research center for knowledge communities, 2011. Str. 1. URL: <http://www.kc.tsukuba.ac.jp/div-comm/pdf/report0704.pdf> (2018-08-16)

4. Zaključak

Školske i visokoškolske knjižnice neizostavni su dio procesa obrazovanja u kojem sudjeluju učenici i studenti. One prije svega trebaju pružiti podršku u odvijanju osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokoškolskog obrazovanja. Da bi to uistinu mogle poželjno je da, između ostaloga, promiču svoje usluge na mrežnim stranicama, društvenim medijima te da blisko surađuju s nastavnicima i lokalnom zajednicom u kojoj se nalaze. Knjižnice u sustavu obrazovanja trebaju se neprestano osuvremenjivati tiskanom i elektroničkom građom kako bi pomogle učenicima i studentima da ostvare što bolji uspjeh u učenju. Osim toga, one trebaju kontinuirano pratiti obrazovne potrebe svojih korisnika.

Od školskih knjižničara očekuje se da organiziraju različite aktivnosti u knjižnici kao što su tematske radionice, klubovi čitanja, školski projekti i na taj način pomognu nastavnicima u što kvalitetnijem prenošenju nastavnih sadržaja. U novijoj literaturi o školskim knjižnicama sve više se govori u kontekstu medijskih centara u kojima učenici mogu otkriti vlastiti stil učenja i steći vještine za korištenje knjižnica u daljnjem obrazovanju.

Visokoškolske knjižnice studentima trebaju pružati literaturu i izvore koji su im potrebni za nastavu te organizirati edukacije o pretraživanju informacija kako bi studenti poboljšali vlastite vještine informacijske pismenosti. Visokoškolske knjižnice mogu sudjelovati i u programima obrazovanja na daljinu (npr. Erasmus) tako što će osigurati pristup različitim bazama podataka koje mogu biti korisne gostujućim studentima. Rezultati istraživanja koji su izneseni u ovome radu pokazali su da studenti većinom koriste usluge visokoškolskih knjižnica, naročito računala i internet. Osim toga neke su studije otkrile da studenti preferiraju knjižnicu kao mjesto „trećeg prostora“ u kojem se osjećaju ugodno i u kojem izvršavaju ne samo svoje obaveze, nego i provode dio svog slobodnog vremena.

Literatura

1. Aparac-Jelušić, Tatjana. Obrazovanje na daljinu i podrška knjižnica. // Edupoint: časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 4, 29 (2004) URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/29/clanci/1.html> (2018-08-01)
2. Aparac-Jelušić, Tatjana; Petr, Kornelija; Vrana, Radovan. Obrazovanje na daljinu : mogući model u području knjižnične i informacijske znanosti Hrvatske. // Edupoint: časopis o primjeni informacijskih tehnologija u obrazovanju 2, 2 (2002), str. 1-7. URL: http://edupoint.carnet.hr/casopis/broj-02/clanak-03/moguci_model.pdf (2018-08-01)
3. Dickenson, Don. How academic libraries help faculty teach and students learn: the 2005 Colorado academic library impact study. Denver: Library Research Service, 2006. Str. 1-88. URL: https://www.lrs.org/documents/academic/ALIS_final.pdf (2018-08-14)
4. Erasmus Programme. URL: http://www.erasmusprogramme.com/the_erasmus.php (2018-08-14)
5. Gašo, Gordana; Faletar Tanacković, Sanjica; Mičunović, Milijana. Uloga suvremenih visokoškolskih knjižnica: istraživanje o stavovima i iskustvima diplomskih studenata u društvenim i humanističkim znanostima. // Libellarium : časopis za istraživanje pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova 8, 2 (2015), str. 81-108. URL: <http://www.libellarium.org/index.php/libellarium/article/download/235/350> (2018-08-01)
6. Khan, A. et al. The role of academic libraries in facilitating undergraduate and postgraduate studies: a case study of the University of Peshawar, Pakistan. // Chinese Librarianship: an International Electronic Journal, 38 (2014), str. 36-49. URL: <http://white-clouds.com/iclc/cliej/cl38KBKI.pdf> (2018-08-01)
7. Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti: Altagama, 2004.
8. Kovačević, Dinka; Lovrinčević, Jasmina. Školski knjižničar. Zagreb: Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.

9. Kuh, D. George; Gonyea, M. Robert. The role of the academic library in promoting student engagement in learning. // *College & Research Libraries* 64, 4 (2003), str. 256-282. URL: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15605/17051> (2018-08-01)
10. Lindauer, Bonnie Gratch. Defining and measuring the library impact on campuswide outcomes. // *College & Research Libraries* 59, 6 (1998), str. 546-570. URL: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15249/16695> (2018-08-14)
11. Nagata, Haruki; Toda, Akira; Kytömäki, Päivi. Students' patterns of library use and their learning outcomes. Japan: Research center for knowledge communities, 2011. Str. 1-10. URL: <http://www.kc.tsukuba.ac.jp/div-comm/pdf/report0704.pdf> (2018-08-16)
12. Osnovna škola „Meje“ Split. URL: <http://os-meje-st.skole.hr/knjiznica/projekti> (2018-08-14)
13. Osnovna škola "Monte Zaro" Pula. URL: <http://os-mzaro-pu.skole.hr/skola/knjiznica> (2018-08-14)
14. Osnovna škola Pećine Rijeka. URL: <http://os-pecine-ri.skole.hr/skola/knjiznica> (2018-08-14)
15. Peta osnovna škola Bjelovar. URL: http://os-peta-bj.skole.hr/skolska_knjiznica/aktivnosti (2018-08-14)
16. Standard za školske knjižnice. // *Narodne novine* 34 (2000). URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (2018-08-01)
17. Stojanovski, Jadranka. Iz naših knjižnica: visokoškolske i znanstvene knjižnice: zašto ih trebamo više nego ikada? // *Kemija u industriji : časopis kemičara i kemijskih inženjera Hrvatske* 62, 11-12 (2013), str. 452-455. URL: <https://pierre.fkit.hr/hdki/kui/vol62/broj11-12/452.pdf> (2018-08-01)
18. Šerić, Nada. Obrazovanje bez granica-suvremena uloga školske knjižnice. // *Život i škola* 14, 2 (2005), str. 153-157. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/39640> (2018-08-01)
19. Zovko, Mira. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // *Senjski zbornik* 36, 1 (2009), str. 43-50. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/87280> (2018-08-01)